

Samenvatting

Het Nederlands Handbal Verbond (NHV) kende de afgelopen decennia een forse ledendaling. De laatste jaren zijn er echter weer tekenen van stabilisatie en zelfs groei! Het NHV wil dit graag vasthouden en proberen in de toekomst in ledental verder te groeien. Het Verbond ziet hiervoor de zogenaamde "jaarrondcultuur" als één van de belangrijkste peilers. Dit houdt in dat de leden van het NHV het gehele jaar door zoveel mogelijk op zelf gekozen tijdstippen en plekken kunnen handballen. Dat betekent wel dat er een verandering in het huidige beleid nodig is. Dit onderzoek richt zich op de wensen en behoeften van de leden met betrekking tot de jaarrondcultuur. Hiervoor is een enquête opgesteld die naar alle leden is verstuurd. Er zijn ruim 3300 vragenlijsten geretourneerd. De centrale vraagstelling luidt als volgt:

"Wat is de interesse van de NHV-leden in het deelnemen aan (alternatieve) vormen van handbal en op welke manier kan het NHV het beste inspelen op hun wensen en behoeften met betrekking tot de verschillende handbalvormen?"

Achtergrond en theorie

Handbal ontstond oorspronkelijk als een 'sport voor vrouwen'. Tegenwoordig geldt in Nederland nog steeds dat de handbalsport door relatief veel vrouwen wordt beoefend. Tevens kenmerkt handbal zich, net als bijvoorbeeld korfbal, door de familiale banden binnen de verenigingen, waarbij gezelligheid en maatschappelijk verantwoord gedrag voorop staan. Het NHV hecht er veel waarde aan dat de handbalsport voor iedereen toegankelijk is en dat normen en waarden centraal staan. Tevens wil het NHV op zowel competitief als recreatief vlak het handbal verder ontwikkelen waarbij ook (nieuwe) alternatieve vormen van handbal centraal staan, zoals veldhandbal en Beachhandbal.

Om de resultaten van het onderzoek op de juiste manier te interpreteren is het noodzakelijk om te bekijken hoe 'handbalgedrag' wordt beïnvloed. Zowel persoonskenmerken en kenmerken van groepsverbanden alsook maatschappelijke ontwikkelingen en het aanbod van voorzieningen zijn van invloed op de voorkeur en motivatie die een sporter kan hebben om een bepaalde handbalvorm te beoefenen. Bovendien wordt de voorkeur of de motivatie beïnvloed door de middelen en mogelijke restricties waar een handballer mee te maken heeft. De belangrijkste maatschappelijke ontwikkelingen zijn "hybridisering" en "individualisering" (flexibilisering) binnen sport. Hybridisering kenmerkt zich door het ontstaan van nieuwe vormen binnen al bestaande, traditionele takken van sport. Individualisering duidt op de trend dat sporters vandaag de dag meer ongebonden willen sporten, op tijden en plaatsen dat het hen het beste uitkomt.

Handbalvormen en hun beoefenaars

Enkele achtergrondkenmerken en kenmerken van groepsverbanden blijken in zekere mate een voorspeller te zijn voor handbalgedrag. De drie belangrijkste handbalvormen; zaal-, veld- en Beachhandbal, kennen zo ook ieder hun eigen type spelers. Zo blijken uit dit onderzoek bijvoorbeeld Beachhandballers relatief hoger opgeleid te zijn dan veld- en zaalhandballers. Daarnaast wordt veldhandbal relatief veel in het westen van het land gespeeld vergeleken met het oosten. Veldhandballers kenmerken zich daarbij vooral door het hoge percentage scholieren en studenten. Ook de motivatie om te handballen is onderzocht, waarbij blijkt dat vooral "plezier in het spel" voor zeer veel leden een belangrijke motivatie is. Bij wedstrijden zijn bovendien de sociale contacten erg belangrijk, terwijl bij trainingen dit op een lager pitje staat. Vooral veldhandbal, dat tegenwoordig vrijwel in het hele land op asfalt wordt gespeeld, blijkt daarnaast erg gevaarlijk gevonden te worden, terwijl de andere twee vormen als relatief ongevaarlijk worden beschouwd. Veldhandbal wordt tevens minder hoog gewaardeerd dan zaal- en Beachhandball op de kenmerken "sfeer" en "kwaliteit". Veel leden willen echter wel graag doorgaan met veldhandbal. Het beeld dat deze handbalvorm 'op sterven na dood' zou

zijn klopt dus niet en zij verdient daarom zeker een nieuwe impuls. Het relatief jonge Beachhandbal zal dan ook niet in de plaats van, maar naast het veldhandbal dienen te komen. Dit omdat ook de vraag naar Beachhandbal-competities vrij groot blijkt te zijn.

Naast de gevaarlijkheid van veldhandbal kunnen er meer restricties voor het spelen van de diverse handbalvormen worden onderscheiden:

- Het ontbreken van een Beachhandbal-competitie is een duidelijke beperking, omdat ruim veertig procent van de leden deze in de zomermaanden wel wenst.
- Er zijn groepen handballers die graag in een familie- of vriendenteam willen spelen, maar hiervoor nog niet de mogelijkheid hebben c.q. zien.
- Er zijn leden die zich tijdens het handballen niet op hun gemak voelen, of bang zijn om fouten te maken. Het NHV dient binnen de opleidingen voor teamleiders (trainers en coaches) deze problemen te signaleren en naar oplossingen te zoeken.
- Teamleiders moeten tenslotte ook meer aandacht schenken aan de sfeer binnen – met name – jeugdteams met betrekking tot het (veld)handballen. De sfeer binnen trainingen en wedstrijden blijkt namelijk van groot belang te zijn voor de 'kwaliteit' van handbal en daarmee ook voor het behouden en werven van (nieuwe) leden.

Accommodaties

Het ontbreken van voldoende, goede accommodaties is één van de belangrijkste belemmeringen om bepaalde handbalvormen uit te oefenen. Er is namelijk veel behoefte aan gereguleerde, maar (toch) recreatieve c.q. minder prestatiegerichte wedstrijden in competitievorm. Hierbij kan vooral worden gedacht Beachhandbal. Ook veldhandbal is echter nog steeds in trek, maar deze handbalvorm dient eveneens een meer recreatieve en 'ongedwongen' sfeer te krijgen. Door de clubs zou tevens flexibeler moeten worden omgegaan met de openluchtelden. Deze worden doorgaans niet optimaal gebruikt, maar kunnen wel goed dienst doen voor de leden die meer willen handballen en dat op tijden dat hen dat het beste uitkomt (bijvoorbeeld mid-weekcompetities voor recreanten).

Natuurlijk is het niet mogelijk om voor iedere vereniging een zandveld aan te leggen, vooral omdat er binnen het NHV erg veel kleinere verenigingen zijn, qua ledenaantal en accommodatie. Ook zal bij een eventuele Beach-competitie nog niet iedere club een team op de been kunnen brengen, dit heeft wellicht enkele jaren nodig. Wat betreft Beachhandbal zou het echter een goede eerste stap zijn wanneer enkele (grotere) verenigingen, verspreid over het land, een Beachhandbal-veld zouden aanleggen waarop in de zomerperiode Beach-toernooien en –competities gespeeld kunnen worden. Dit kan bijvoorbeeld in samenwerking met de lokale voetbal- of volleybalvereniging. Wanneer clubs samen gebruik maken van een dergelijke accommodatie is de bezetting ervan beter, wat gunstig is voor de financiële huishouding van de clubs (bijvoorbeeld inkomsten uit kantine-opbrengsten). Dit zal uiteraard in goede samenwerking moeten gebeuren met de betrokken gemeenten.

Competities en trainingen

Het aanbod van competities en trainingen is momenteel eveneens nog niet zoals gewenst. Veel (jeugd)leden willen namelijk graag meer en op een hoger niveau trainen. Omdat veel clubs echter gebonden zijn aan de beschikbaarheid van de (relatief dure) zaalruimte, is hier lastig winst te behalen. Verenigingen zouden daarom, in overleg met hun leden, vooral flexibeler moeten zijn met de buitensportelden, waardoor leden zoveel als zij willen op de beschikbare velden (extra) kunnen trainen. De verenigingsondersteuning zoals die door het NHV wordt aangeboden speelt hierin een belangrijke rol.

Uit dit onderzoek wordt bovendien duidelijk dat de lengte van het zaalseizoen op dit moment door veel leden niet als optimaal wordt beschouwd. Volgens velen van hen duurt dit seizoen namelijk te kort. In de zaal kan kwalitatief beter handbal worden gespeeld,

het is minder gevaarlijk dan bijvoorbeeld veldhandbal en er zijn geen invloeden door het weer. Meer dan de helft van de leden vindt daarom dat het zaalseizoen (waar dit nog niet gebeurt) zeker tot en met april moet doorlopen. Ongeveer een derde vindt dat ook de maanden september en mei bij het zaalseizoen moeten worden getrokken. Het merendeel wil in dit verlengde van het seizoen de bestaande zaalcompetitie uitbreiden. Ook is er vraag naar meer zaalhandbaltoernooien. Nu is het zo dat veel clubs niet langer in competitie (kunnen) zijn omdat de sporthal niet langer beschikbaar is, of omdat de zaalhuur dan te duur wordt. Buitenvelden kunnen in principe het hele jaar worden gebruikt voor wedstrijden en trainingen en clubs kunnen daarmee vaak meer voldoen aan de (flexibele) wensen van hun leden.

Aanbevelingen

Kort samengevat worden de volgende aanbevelingen aan het NHV gedaan:

- Ondersteun verenigingen om (gezamenlijk) een Beachhandbal-veld aan te leggen, in samenwerking met de betreffende gemeenten en/of andere sporten.
- Bied (verenigingen ondersteuning voor) Beachhandbal-competities aan, zoveel mogelijk in een recreatieve en ongedwongen (flexibele) sfeer.
- Onderzoek de mogelijkheden om de huidige zaalhandbalcompetities met een aantal weken te verlengen of uit te breiden.
- Geef het reguliere veldhandbal een nieuwe impuls door het ontwikkelen van voorstellen om de competitie flexibeler te maken en een aantrekkelijkere sfeer te creëren rondom wedstrijden en trainingen.
- Zorg voor meer promotie van het spel en de spelregels van met name Beachhandbal en houd hierbij rekening met de profielen van de zaal-, veld- en Beachhandballer.
- Stimuleer de NHV-afdelingen om meer te leren van elkaar kennis en ervaringen met betrekking tot de verschillende handbalvormen.
- Communiceer verbetervoorstellen voor handbalvormen en -competities direct naar de leden en vraag naar hun visie en reactie.
- Houd bij het aanbieden van alle handbalvormen (trainingen en wedstrijden) zo veel mogelijk rekening met regionale verschillen en met de (individuele) behoeften van de leden.